

نشریه علمی - پژوهشی دانشکده پرستاری و مامایی
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی
دوره ۲۵، شماره ۹۰، پاییز ۱۳۹۴، صفحات ۲۷ تا ۳۷
تاریخ دریافت: ۹۴/۲/۲۰ تاریخ پذیرش: ۹۴/۱۰/۲۴

محقق به عنوان ابزار در تحقیقات کیفی: چالش‌ها و فرصت‌ها

نسیم بهرامی^۱، محمدعلی سلیمانی^{۲*}، آمنه یعقوب‌زاده^۳، هادی رنجبر^۴

۱. مربی، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران
۲. استادیار، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران (نویسنده مسئول)
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد پرستاری سالمندان، مرکز تحقیقات عوامل اجتماعی مؤثر بر سلامت، دانشگاه علوم پزشکی قزوین، قزوین، ایران
۴. مربی، مرکز تحقیقات مدل‌سازی در سلامت، پژوهشکده آینده‌پژوهی در سلامت، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، ایران
* نویسنده مسئول مکاتبات: محمدعلی سلیمانی Soleimany.msn@gmail.com

چکیده

زمینه و هدف:

پژوهشگران در پژوهش‌های کیفی هم بر فرایند تحقیق تأثیر می‌گذارند و هم از آن تأثیر می‌پذیرند. یکی از موضوعات اساسی در این پژوهش‌ها، اعتبار محقق به عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات است. اگر محقق از اعتبار کافی در جمع‌آوری اطلاعات برخوردار نباشد، نتایج حاصل از مطالعه نیز معتبر نخواهد بود. این نقش محقق در جمع‌آوری اطلاعات برای پژوهشگر فرصتی فراهم می‌آورد تا به دنیای ناشناخته افراد در مورد پدیده مورد نظر راه یابد و گاهی وی را در رسیدن به این مهم با چالش‌های گوناگونی مواجه می‌سازد. این مطالعه به بررسی فرصت‌ها و چالش‌های محققین به عنوان ابزار جمع‌آوری اطلاعات در تحقیقات کیفی پرداخته شده است.

مواد و روش‌ها:

مطالعه حاضر یک مطالعه مروری در مورد روش‌شناسی تحقیقات کیفی بود که با استفاده از کلمات کلیدی تحقیق کیفی، ابزار، چالش‌ها، فرصت‌ها بدون در نظر داشتن محدودیت زمانی، مطالعات در دسترس در پایگاه‌های داده‌ای PubMed، Scopus، ScienceDirect و Magiran، ProQuest، SID، IranDoc، Medlib و IranMedex و همچنین برخی از کتب مربوطه بررسی شدند.

یافته‌ها:

بررسی‌های انجام شده بر روی ۱۰ کتاب و ۱۸ مقاله مشخص نمود که نقش محقق می‌تواند در تحقیقات کیفی از جمله پدیدارشناسی، نظریه زمینه‌ای، مردم‌نگاری و تحلیل محتوا متفاوت باشد. همچنین تجربیات قبلی و مهارت‌ها در فرایند مشاهده، مصاحبه، برقراری ارتباط مؤثر و پرسشگری سؤالات مناسب تأثیر بسزایی در اهمیت نقش محقق به عنوان عامل کلیدی در انجام انواع مختلف تحقیقات کیفی دارد.